

PŘED KAŽDÝM OBRAZEM JE DOBRÉ SE ZBLÁZNI

Malíř **MARTIN SALAJKA** o přízracích městské džungle, dětských běsech a o tom, s čím mu při malování pomohl rybolov.

Text:
Foto:

Marie Bordier
David Neff

MARTIN SALAJKA (39)

Pochází z Jarošova u Uherského Hradiště z výtvarnické rodiny. Od malička chtěl být přírodovědcem, paleontologem nebo malířem. Vystudoval malbu na Střední uměleckoprůmyslové škole v Uherském Hradišti, tři roky studoval na FAVU v Brně u Petra Veselého, absolvoval v roce 2008 na AVU v Praze, jeho vedoucím pedagogem byl Michael Rittstein. Ve své expresivně laděné tvorbě se zabývá temnou romantikou divoké přírody i velkoměsta, maluje v ateliéru na pražských Vinohradech, kde mu dělá společnost pes Kvido, chameleon Hugo a řada dalších zvířecích tvorů. Loni obdržel ocenění v soutěži Grafika roku. Vystavoval na řadě skupinových i samostatných výstav, jeho nejnovější díla jsou do 10. října k vidění v pražské Trafo Gallery.

Poslouchá metal, na těle má spoustu tetování a mluví vybranou spisovnou češtinou. Ta i po letech strávených v Praze prozrazuje jeho moravský původ, malíř Martin Salajka pochází z Jarošova u Uherského Hradiště. Od malička se nejradši sám toulal divokou přírodou, chytil ryby, pozoroval ptáky, v noci poslouchal zvuky lesa a přemáhal svůj strach. Když po letech narazil na Váchalovo dílo a jeho tajuplné lesní bytosti, přesně věděl, o čem je řeč.

V době, kdy studoval pražskou Akademii výtvarných umění, byl však se svými temnými obrazy zvířat a démonů trochu za exota – a outsiderem byl i pro své venkovské kořeny, pražské umělecké prostředí neznal a v začátcích něčeho tak nevyzpytatelného, jako je malířská kariéra, trochu tápal. Kromě talentu a osobité vizuality měl však disciplínu a hlavně věřil, že to, co dělá, má smysl. Dokázal také zkrotit vnitřní demony, kteří ho ve třiceti letech dovedli až k propasti alkoholismu. Už skoro deset let nepije, dostatečný rauš mu přináší tvorba samotná.

V devětatřiceti letech může bilancovat s uspokojením: patří mezi uznávané malíře své generace, má vlastní okruh sběratelů, vystavuje v prestižních galeriích a ve svém vinohradském ateliéru neúnavně tvoří. Jeho nejnovější dílo

teď vystavuje pražská Trafo Gallery, výstava s názvem Neurosis je k vidění do 10. října.

Říkáte, že máte rád momenty, kdy v ateliéru ztratíte nad obrazem kontrolu a věci se dějí tak trochu samy. Co v takový moment malířského vytržení cítíte?

To je úplný rauš. Rád u malování poslouchám muziku, většinou nějaký nářez, a v momentě, kdy ji přestanu vnímat a na obraze se něco začne samo dít, propadnu se do stavu, kdy vůbec nevnímám čas ani únavu. Tyhle momenty jsou nejlepší, vlastně proto to člověk asi dělá. Přicházejí nečekaně, někdy mám přesně rozmyšlené, co chci v ateliéru dělat, a pak se tam půl dne trápím, jindy se tam jen zastavím, něco na mě z plátna periferně mrkne – a já strávím půl dne malováním... Mám pocit, že před každým obrazem by se měl člověk aspoň na chvíli zbláznit. To považuju za důležité. Jinak je to příliš racionální – a to mě nudí.

Jak to myslíte?

Já nejsem žádný analytický, intelektuální typ, k malbě přistupuju dost intuitivně a živelně. Chci mít v obrazech nějakou pořadnou energii, musí to rezonovat. Je zajímavé, že i na sta-

rých, řekněme klasických malbách je poznat, kdo měl tohle divočejší vnitřní nastavení. Když se podíváte na Rembrandta, Caravaggia, Goyu, van Gogha, cítíte tu obrovskou sílu, vášně, velikost i tragiku jejich osudů. Je to intenzivní a trochu švihlá energie, která promlouvá i přes tu historickou vzdálenost.

Jaké byly vaše začátky na pražské AVU?

Studoval jsem v době, kdy byl dominantní konceptualismus a figurální malba byla brána jako něco archaického. Takže jsem byl trochu mimo, i když si pamatuju, jak jeden pedagog nadšeně vykřikoval: „To je paráda, on maluje dnes vodníky!“ Chvilí jsem to v sobě popíral, snažil se hledat jiné cesty, ale to nejde. Přelomová pro mě byla výstava české dekadence V barvách chorobných v Obecním domě, kde jsem viděl pohromadě díla autorů, jako byli František Bílek, Karel Hlaváček, Jaroslav Panuška, Jan Preisler, Josef Váchal... Byl jsem z ní úplně paf, přestože formálně to byly věci převážně akademické, námětově mi to bylo blízké. Pořád jsem byl ten snilek z lesa – a najednou jsem viděl, že i dřív byli výtvarníci, kteří prožívali a malovali úplně to samé, a že se nemusím stydět na ně navazovat. Jen jinou, současnější formou.

Na vašich nejnovějších obrazech ubylo divoké přírody a přibýlo městské džungle: výjevy z periferie, podchody, noční přízraky velkoměsta. Čím vás město inspiruje?

Došlo mi, že město se dá brát taky jako ekosystém. Od zvířat se lišíme jen tím, že stavíme baráky z betonu a trochu víc myslíme a šlíme. Jinak se ve městě odehrávají podobné věci jako v divočině, když se dům vyliční, začne divoce prorůstat a příroda si ho vezme zpátky... Zajímá mě periferie a lidé na okraji, nejrůznější exoti. Město člověka přetváří, má své predátory i jedince, kteří hledají sílu ve smečce, má i svoje demony, energii a historickou paměť.

A kde se vzala ta rozdivočelá barevnost?

Dlouhou dobu jsem měl barevnost trochu staženou, to je pravda, experimentoval jsem s formou, kombinoval malbu s kresbou a grafikou, některé věci byly vyložené černobílé. Časem mi to ale přestalo vyhovovat. Když se podívám na výtvarnou scénu, černobílých malířů je hodně. Zvlášť těch, které zajímá temnota a dekadence, v podstatě je to velké klíšé. Namalovat černobílou věc je snadné, vznikne z toho černobílá elegance, jenže já nechci být šedivý elegán. Ty barvy ale přišly náhodou, díky tomu že doma chovám chameleony. Jsou to zajímaví tvorové, rád je maluju a kreslím, postupně se mi dostali do grafik i do větších maleb a odstartovali tuhle barevnou proměnu. Vždyť malířství spočívá především v barvě.

To by vám určitě potvrdil váš bývalý vedoucí ateliéru na AVU Michal Rittstein.

Právě. Mě vždycky štválo, že mě k Rittsteinoovi všichni přirovnávali, tak jsem tu barevnost tlumil. Ale poté, co jsem loni viděl jeho velkou výstavu v Jízdně Pražského hradu, jsem si přiznal, že tam tu barvu fakt chci a že je mi úplně jedno, když mi bude někdo říkat, že to připomíná Rittsteina. Vždyť jestli se mám k někomu z českého výtvarného umění vztahovat a nějak se na něj pokoušet navázat, je to určitě on. Proč si od něj nevzít některé principy a rozvinout je po svém? To je jako v hudbě, když výrazná osobnost přijde s něčím novým, za chvíli se to přetvoří do mnoha variant a ovlivní to celý hudební styl. Pokud je člověk epigon, je to špatně, ale pokud má na to, věc nějak zajímavě rozvinout, je to v pořádku. Mám spoustu malířských vzorů, na které mi přijde smysluplné navazovat.

Například?

Když zůstaneme v Česku, je to jednoznačně Josef Váchal. Rozumí věcem, které jsem jako malý v přírodě zažíval, a tomu, co jsem v těch houštinách pozoroval. Taky mám rád Martina Mainera, v němž toho Váchala taky vidím, Jiřího Sopka nebo Jiřího Načeradského, který je hravý a vychází i z dětské kresby, k níž se teď taky vracím. Jako malý jsem totiž mívával intenzivní noční děsy – a zážitky z těch stavů jsem si kreslil. Rodiče ty bizarnosti a bubáky schovávali, takže je dodneška mám.

Rodiče u vás rozpoznali výtvarný talent?

Asi jo, děda i táta byli výtvarníci. Ty moje kresbičky byly hodně divné. Strašidelné, lidé s ptáčímí hlavami, všelijaká monstra. Odmalička mě přitahovaly a fascinovaly temné a strašidelné věci, miloval jsem Goyovy Hrůzy války, Ivana Hrozného od Ilji Repina a Tizianův obraz Apollo a Marsyas, který visí v Kroměříži a na kterém je výjev stahování z kůže, jsem nemoohl dostat z hlavy. Četl jsem Erben a strašil bráchu Polednicí. Nebo jsem mu na kožené pouzdro namaloval kostlivce, aby se ho bál a dal mi ho, bohužel ho máma vydrhla...

Konzultovali rodiče tyhle tendence s nějakým dětským psychologem?

To jo, po psychologech mě tahali. Ty noční děsy byly tak silné, že jsem v noci halucinoval, pohyboval se po bytě a zažíval velmi úzkostné stavy.

Dopídili jste se příčiny těch děsů?

Toho bylo víc. Měl jsem vadu zraku. Doktorů mi posílali do takzvané oční školy, kde se soustředily děti s očními vadami a dělali tam s námi různá cvičení a vyšetření. Byly tam strašně zlé sestry, klasický komunismus. Drž hubu a krok.

» Zajímá mě periferie a lidé na okraji, nejrůznější exoti. Město člověka přetváří, má své predátory i jedince, kteří hledají sílu ve smečce, má i svoje demony, energii a historickou paměť. «

Obrazy Pokoj 2 (vlevo) a Apollo a Marsyas (vpravo), které jsou k vidění na Salajkově aktuální výstavě.

Mám zážitek z předškolního věku, šla tam na mě horečka a v noci jsem se šel vyčurat, což se nesmělo. Ty sestry mě chytily a nechaly v té horečce stát na chodbě na hanbě. Najednou jsem se dostal do stavu, kdy se na mě začala ta chodba hroutit, všechno kolem se rozpochybovalo a já jsem zažíval příšerný strach. Tenhle stav se mi pak vracel, buď při vysokých teplotách, nebo když jsem prožíval nával emocí, třeba když jsem se na něco strašně těšil či jsem se něčeho bál. Odeznělo to až kolem puberty a vrátilo se to pak už jen jednou po několikadenním flámu.

Co jste při tom zažíval?

Bylo to šilené nepřijemné. Většinou to začalo podivnými vizuálními vjemy, třeba na mně začala růst peřina, úplně nabobtnala. Valily se na mě zvětšené věci... způsobovalo mi to neskuetečnou úzkost.

Dnes už máte klid?

To bych úplně neřekl, spíš jsem si zvykl, že mi standardně lehce houká.

Jak se s tím žije?

Co na to říct? Ono se asi není čemu divit, mám odjakživa divné zájmy, baví mě horory, sleduju dokumenty o sériových vrazích, o totalitních režimech. Zlo v člověku mě určitým způsobem fascinuje. Je totiž obsažené v každém z nás,

a jestli se projeví, závisí na míře frustrace jednotlivce. Nenaplněná, potlačovaná touha, narušená sexualita, striktní trestající rodič, to všechno tyhle temné stránky člověka otevírá. Taky touha po moci, ulpění na materiálním uspokojení a závist dokáže svoje.

Nevrhají vás takové úvahy do pesimismu?

To ne, já se snažím život poznávat ze všech stran. Před zlem nemá cenu zavírat oči, ale to, že se jím zabývám, neznamená, že nedokážu být veselý člověk. Myslím, že by člověk měl doufat v to dobré, co v lidech je, ale taky být ve střehu. Jednotlivci dokážou vymyslet úžasně věci, ale lidstvo jako celek je spíš destruktivní, dnes je to patrné jak v touze po moci, tak ve vztahu k přírodě. Hodně ideologií znělo ze začátku dobře, ale většinou se všechno zvrhne. Historie je prosáklá krví.

Zažíváte vypjaté stavy vědomí i při tvorbě?

Určitě. Tvorba přináší jak velkou radost a uspokojení, tak frustraci. Dá člověku do života všechny emoce. Když člověk vystavuje, daří se prodej, všechno šlape, je to docela euforie. Ale pak mě vrátí na zem nějaké zklamání, někdo z výtvarné scény se zachová křivě... Ona není výtvarná scéna tvořena nějakými ušlechtilými lidmi, jak

se ráda tváří, nenaplněných ambicí je tam hodně. Dost lidí je nedomazlených, přefetovaných, přechlastaných nebo chorobně touží po funkcích a slávě... Umělci mají velká ega, ale i velkou citlivost – a ono se to v nich docela tluče. Já v umění uznávám hlavně tvůrčí svobodu, dělám si věci po svém a od umělecké scény si docela držím odstup.

Malířství je disciplína pro solitéry. Nevadí vám být celý den v ateliéru sám?

Mně vůbec ne, já mám svou samotu rád. Jasně, mám rád i společnost, ale brzy se toho přejím. Když potkám člověka, který má co říct, rád s ním strávím čas. A je jedno, jestli je to malíř, nebo kluk, který maká ve fabrice a rozumí rybám, psycholog, nebo právník. Mám kolem sebe hodně pestrou skupinu lidí. I ze sběratelů, kteří jsou z úplně jiných světů, se často stanou kámoši. Ale už vůbec nevytímám mejdany, to mě nebaví. Výtvarné prostředí bylo vždycky navázané na movité lidi, to je normální. Ale spousta lidí se z peněz pomátne a stanou se snoby. Já jsem rád, že se uměním užívám, ale nemám vysoké nároky, žiju skromně. Lidi můžou vlastnit věci, průšvih začíná, když se tím začnou prezentovat statusově, když na tom materiálno a konzumu začnou užíždět. Dneska jsou dospělí muži schopní sbírat tenisky a mít jich doma sto párů. To mi při-

jde nablblé. Štěstí člověk zažije, když má naplněný život. A rozhodně je lepší jej naplnit zážitky než vlastnictvím předmětů. Já mám štěstí, že mě naplňuje tvorba a vedle toho mám dost koníčků a zábav, které nic nestojí, ale můj vnitřní život obohacují.

Třeba to vaše rybaření, kdo vás k němu přivedl?

Táta, ale musím říct, že u nás rybařili všichni kluci. Žil jsem v Jarošově, to je předměstí Uherského Hradiště. Tekla tam řeka a kolem byl nádherný lužní les, ve kterém jsem bloumal dlouhé dny i noci. Díky tomu jsem zůstal nepolíbený počítačovými hrami, zažíval jsem klasické venkovské dětství, byli jsme v podstatě pořád venku, chodili na ryby, stříleli ze vzduchovky. Pořád jsme něco ožirali, třešně, ořechy... Byl jsem živý, hyperaktivní dítě a záhy jsem zjistil, že se na rybách úplně zklidním. Člověk s přírodou může navázat dialog a zažívat pocity štěstí jen z toho propojení. Byla to tam drsná romantika: popadané stromy, divoká příroda a obrovské množství vzácných zvířat i rostlin. Často jsem rodičům nakecal, že jdu s někým, ale šel jsem sám. Obzvláště rád jsem chodil chytat noční dravce, to mě odmala fascinovalo.

Které ryby jsou noční dravci? Třeba štika?

Martin Salajka už v dětství propadl rybolovu, především nočnímu. Jeho koníček se odráží i v obrazech, jako je Noční lov (vlevo). Rybaři pro potěšení z tichých meditací u řeky i z adrenalinových soubojů s velkými rybami. Své úlovky však pouští zpátky do vody.

Foto: Trafo Gallery

» **Velká ryba přijde až ve chvíli, kdy o ni přestanu usilovat, zbavím se svého chtění a překonám určitý diskomfort. Taky je dobré vážit si i malých ryb a vůbec každé chvíle u vody. K velké rybě se musí člověk prochytat přes malé.** <<

Štika ne, to je spíš ryba rozednávání a mlh, noční dravec je třeba candát, sumec, úhoř. Už v nějakých dvanácti letech mě noční rybaření naplňovalo nejvíc. Sedět tam sám, bát se a přemáhat svůj strach, vnímat věci kolem sebe. Představitelství se samozřejmě rozjede.

Neděsily vás zvuky přírody?

Přírodní zvuky zvířat mě neděsí. Děsí mě, když se z lesa ozve zvuk, který nedokážu identifikovat. A úplně nejděsivější je v přírodě ticho. Když rázem všechno zmlkne, je nejlepší sbalit fídlátka a zmizet.

To zní hororově.

Věřím, že některé energie jsou vepsané do míst, kde se staly. Cítil jsem tam věci, které se z té půdy draly na povrch, něco až mystického. Místo, kam jsem chodil, hrálo roli od paleolitu, bylo to rituální místo, v celé té oblasti jsou prehistorické nálezy. Děly se tam velmi kruté a krvavé věci, to je tam pořád cítit.

Zažil jste tam něco neuvěřitelného?

To zas ne, vlastně se dost často ukáže, že je strach úplně směšný. Ale párkrát jsem tam zažil intenzivní pocit napojení, kdy jsem se do přírody úplně rozpustil. Je uklidňující dívat se kolem sebe a vidět, jak to v přírodě jede: jak se zvířata páří, rodí, jak se vzájemně požírají, jak umírají a z mrtvých zas něco vyroste, příroda pohltí a zrecykluje vše. Všechno se odehrává v nekončném koloběhu zrození a umírání.

Mírní tohle vaše poznání třeba i strach ze smrti?

To říct nemůžu, smrti se samozřejmě bojím, je to nějaká neznámá, ego se představě konečnosti brání. Ale zároveň jsem s ní svým způsobem smířený. Duševní energie se neztrácí, naopak ji lze během života vylepšovat. A věřím, že po smrti se zas transformuje. Příroda ničím neplýtvá.

Když jste mluvil o tom intenzivním napojení na přírodu: Hrají v těchto stavech roli drogy?

Párkrát se mi ukázaly souvislosti poté, co jsem si dal jointa, ale jinak doug k tomu, co prožívám v přírodě, nepotřebuju. Ani k tvorbě. Sice můžou v někom probudit kreativitu, ale s tím, co jsou schopné napáchat, se to nedá srovnávat. Rozhodně je víc lidí, kteří udělali na drogách totální hloupost, než těch, kdo něco vytvořili. Já z nich mám dost respekt. Ale zkušenosti mám a některé byly cenné.

Když jsme u toho, už skoro deset let vůbec nepijete. Proč? Musel jste zkrotit nějaké vnitřní demony?

Bohužel jsem pít nezvládal. Začal jsem pít alkohol dost brzo, na Moravě se pije hodně, pije se tvrdý alkohol, já četl navíc v pubertě Bukovského a chlastání mi imponovalo. Pak jsem přišel do Prahy, kde jsem cítil jakési nepříjetí a z toho vyplývající frustraci. Vedlo to k tomu, že jsem byl v opilosti často zbytečně agresivní. Nedokázal jsem skončit včas, hádal jsem se, občas dostal přes hubu, choval jsem se skutečně jako primitiv. To, že jsem přestal, mě dost zkultivovalo.

Zvládl jste to sám?

Konzultoval jsem to s jedním psychologem. Ten mi řekl, že jsem ve fázi, kdy do toho buď rovnýma nohama zahučím, anebo to vyberu, ale budu muset navždy abstinovat. Nejsložitější je, že máte kolem sebe kámoše, kteří to nechápou. A co je divné, nechápou to ani ti, kteří vědí, že s tím fakt máte problém a děláte průšvihy. Alkohol se v Česku toleruje, a kdo nepije, je podivín. Pak ale nastane další problém: musíte změnit vzorce chování. Já jsem začal pít kolem patnácti – a to se ve třiceti odnaučuje fakt těžko. Potřeboval jsem zjistit, co je ve mně špatné, a začít na tom makat. Hodně mi v tom pomohl sport. Začal jsem chodit na kickbox, krav magu, běhal jsem a pochopil, že i s tou agresí, kterou v sobě člověk má, se musí nějak pracovat. Na kurzích bojového umění do nás pořád hučeli, že se učíme bojovat jen pro případ nejnutejší obrany, mělo to velmi silný etický aspekt. Díky tomu jsem se srovnal. Taký jsem si víc začal povídat s holkama, alkohol můj zájem redukoval na tělesný chtíč, najednou jsem byl empatictější a bylo mi s nimi dobře. No a hlavně jsem začal být otevřenější i vůči sobě, připustil jsem si spoustu svých chyb, což není vůbec snadné. Stal jsem se trochu víc introvertem. I ty moje zájmy jsou individualistické, občas na ryby někoho přiberu, ale nejradši jsem tam sám.

Naučil vás rybolov něco, co využíváte i jako malíř?

Určitě ano, třeba jsem došel k poznání, že velká ryba přijde až ve chvíli, kdy o ni přestanu usilovat, zbavím se svého chtění a překonám určitý diskomfort. Taky je dobré chytat jinak než ostatní, pokud chci zajímavější rybu. Držet se trochu dál od ostatních lovců. Vážit si i malých ryb a vůbec každé chvíle u vody. K velké rybě se musí člověk prochytat přes malé. Mezi rybáři je stejně jako mezi výtvarníky hodně pomluvy a závisti. Lov je archetypální činnost a ty věci, co jsem poznal, mají obecnou platnost. Měl jsem i štěstí poznat spoustu dobrých lovců a získat od nich spoustu rad a pozorovat jejich přístup. Někdy byly rady od rybáře, pana Šipky, podobné tomu, co říkali profesoři z akademie – a většinou i stejně strohé. A někdy i dlouho trvalo, než jsem je pochopil.

<<